

Subiectul plăcuțelor neutre – problemele vechi și perspectivele noi ale diferendului transnistrean

Ion TĂBĂRȚĂ

Decizia Ucrainei de a nu permite autovehiculelor înmatriculate în regiunea transnistreană, în afară de cele cu plăcuțe neutre ale numărului de înregistrare și cele documentate în conformitate cu legislația Republicii Moldova, să participe în traficul rutier internațional a scos în prim-planul opiniei publice problematica reglementării transnistrene. În interpretarea liderilor de la Tiraspol, o decizie strict tehnică a căpătat caracter politic. Subiectul plăcuțelor neutre a dezvoltat mai multe probleme vechi ale procesului de soluționare a dosarului transnistrean. Totodată, controversile provocate de acest subiect este un prilej oportun pentru noua guvernare de la Chișinău să reflecteze asupra perspectivelor de evoluție a procesului de reglementare a diferendului transnistrean.

Substratul problemei plăcuțelor neutre

Serviciul de Grăniceri al Ucrainei a emis la 31 august 2021 un comunicat prin care anunță că, potrivit ordinului Cabinetului de Miniștri al Ucrainei și al notei Ministerului Afacerilor Externe al Ucrainei, de la 1 septembrie 2021, doar vehiculele din regiunea transnistreană a Republicii Moldova înmatriculate cu plăcuțe neutre ale numerelor de înregistrare, împreună cu alte mașini înmatriculate în conformitate cu legislația Republicii Moldova, vor putea participa la traficul internațional.¹

Guvernul de la Chișinău a solicitat autorităților de la Kiev să prelungească până la 10 ianuarie 2022 dreptul autovehiculelor cu numere de înregistrare în regiunea transnistreană de a intra pe teritoriul Ucrainei, însă statul vecin nu a dat curs acestei solicitări venite din partea Republicii Moldova. Anterior, autoritățile moldovenești au mai venit de două ori cu această solicitare la adresa Ucrainei, deoarece Kievul intenționa să aplice decizia respectivă încă din 1 ianuarie 2020, apoi din 1 aprilie 2021.

Se cere de amintit că Chișinăul și Tiraspolul, la 24 aprilie 2018, în conformitate cu prevederile așa-numitului pachet „Berlin plus” convenit în cadrul formatului oficial de negocieri „5+2” la 2-3 iunie 2016 la Berlin, au semnat Decizia protocolară privind participarea mijloacelor de transport din Transnistria, care nu desfășoară activități

¹ 31 вересня призупиняється допуск до участі в міжнародному дорожньому русі автомобілів із Придністровського регіону Молдови, які не мають номерних знаків узгодженого чи нейтрального зразка. 31 серпня 2021. / <https://dpsu.gov.ua/ua/news/z-1-veresnya-prizupinyatsya-dopusk-do-uchasti-v-mizhnarodnomu-dorozhnomu-rusi-avtomobiliv-iz-pridnistrovskogo-regionu-moldovi-yaki-ne-mayut-nomernih-znakiv-uzgodzhenogo-chi-neytralnogo-zrazka/>

comerciale, în traficul rutier internațional.² Autoritățile moldovenești au argumentat necesitatea semnării acestui document prin posibilitatea de a legaliza mijloacele de transport care nu sunt prezente în câmpul legal al Republicii Moldova, pentru a putea fi identificate în traficul rutier național și internațional.

Mecanismul creat de decizia protocolară din 24 aprilie 2018 este unul benevol pentru persoanele fizice deținătoare de transport înregistrat în regiunea transnistreană. În conformitate cu Legea nr.170/2018, aceste persoane aveau la dispoziție 2 ani, începând cu 1 septembrie 2018, să-și înmatriculeze mijloacele de transport la subdiviziunile Agenției Servicii Publice (ASP), cu sediul în orașele Tiraspol (cu capacitatea de procesare a 50 de cereri zilnic) și Rîbnița (25 de cereri zilnic), pentru obținerea plăcilor cu număr de înmatriculare neutru.³

Mijloacele de transport comercial (marfar și de pasageri) nu sunt incluse în mecanismul creat de decizia protocolară din 24 aprilie 2018 deoarece agenții economici din regiunea transnistreană care doresc să desfășoare activități comerciale în exterior (se referă și la și cei care se ocupă cu transportul marfar și de pasageri) trebuie să fie prezenți în spațiul legal al Republicii Moldova prin obligativitatea înregistrării lor la ASP (anterior – la Camera de Licențiere din cadrul Ministerului Economiei). De asemenea, în documentul din 24 aprilie 2018 nu sunt făcute referințe la permisele de conducere. În mod inerent, posesorii plăcuțelor neutre trebuie să aibă perfectate acte juridice recunoscute la nivel internațional, din care nu fac parte nici un fel de documente eliberate de așa-numitele autorități din regiunea transnistreană, inclusiv permisele de conducere.

După 3 ani de funcționare a mecanismului de înregistrare a mijloacelor de transport cu plăcuțe neutre, de către ASP au fost înregistrate peste 6 mii astfel de mașini din regiunea transnistreană.⁴ Această cifră este una mică dacă luăm în calcul că mecanismul de înmatriculare cu plăcuțe neutre viza aproximativ 115 mii de autovehicule din regiunea transnistreană. Este necesar de precizat că în perioada 17 martie-2 iunie 2020 activitatea subdiviziunilor ASP cu sediul în Tiraspol și Rîbnița a fost sistată din considerente sanitar-epidemiologice. De asemenea, în perioada 1 septembrie-1 octombrie 2020 nu au fost realizate înregistrări ale vehiculelor cu plăcuțe neutre pentru că la 1 septembrie a expirat termenul de acțiune al Legii nr.170/2018, aplicabilitatea ei fiind prelungită încă pentru 2 ani prin adoptarea unei noi legi (nr.180/2020) la 11 septembrie 2020.⁵

Referitor la permisele de conducere, locuitorii din stânga Nistrului au două posibilități de documentare legală. Prima, pentru persoanele cu domiciliu permanent în regiunea transnistreană care dețin actele de identitate ale Republicii Moldova – să-și perfecteze permisele de conducere moldovenești. A doua, pentru persoanele care locuiesc în stânga Nistrului, dar au cetățenia altui stat – să-și preschimbe permisele de conducere pe care le dețin în permise moldovenești după luarea la evidență în Republica Moldova și obținerea permisului de ședere. Cifrele ne arată că până la moment aproape 40 mii de locuitori din regiunea transnistreană au obținut, prin procedura de preschimbare, permise de conducere ale Republicii Moldova.

² Протокольное решение об участии транспортных средств из Приднестровья, не осуществляющих коммерческую деятельность, в международном дорожном движении. / https://gov.md/sites/default/files/decizie_protocolara_cu_privire_la_participarea_autovehiculelor_din_regiunea_transnistreana_in_traficul_international.pdf

³ Lege nr.170 din 26-07-2018 cu privire la înmatricularea unor mijloace de transport și modificarea unor acte legislative. / https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105526&lang=ro

⁴ Reprezentanții politici în comun cu experții din sfera transportului auto au abordat problematica autovehiculelor din regiunea transnistreană. 2021-09-16. / <https://gov.md/ro/content/reprezentantii-politici-comun-cu-expertii-din-sfera-transportului-auto-au-abordat>

⁵ Lege nr.180 din 11-09-2020 pentru modificarea articolului I din Legea nr.170/2018 cu privire la înmatricularea unor mijloace de transport și modificarea unor acte legislative. / https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123238&lang=ro

Poziția părților în subiectul plăcuțelor neutre

În ecuația subiectului participării autovehiculelor din regiunea transnistreană în traficul rutier internațional sunt direct implicate trei părți – Chișinăul, Tiraspolul și Ucraina – și una indirect, Rusia.

Poziția *Chișinăului* a oscilat în disputarea subiectului dat de la apariția lui. Inițial, *Chișinăul* se pronunța pentru prelungirea vechiului regim de traversare a frontierei de stat moldo-ucrainene de către autovehiculele din regiunea transnistreană până în data de 10 ianuarie 2022. Argumentele Biroului politici de reintegrare în susținerea acestei solicitări au fost următoarele:⁶

- afectează interesele cetățenilor Republicii Moldova din stânga Nistrului deoarece doar 5% din numărul total al autovehiculelor din regiunea transnistreană au fost înmatriculate cu plăci neutre;
- necesitatea întreprinderii unor măsuri adiționale în vederea minimizării potențialelor vulnerabilități pentru oamenii simpli;
- mecanismul de înmatriculare cu plăci de model neutru instituit prin Decizia protocolară din 24 aprilie 2018 nu include operatorii ce prestează servicii de transport de mărfuri și călători, el fiind prevăzut pentru autovehiculele care nu desfășoară activități comerciale și pentru cele ale unor persoane juridice înregistrate la autoritățile competente moldovenești.

Deși guvernul Republicii Moldova a solicitat Ucrainei să amâne până la 10 ianuarie 2022 aplicarea mecanismului accesului în traficul internațional a autovehiculelor cu plăci de model neutru, în discuțiile dintre reprezentanții politici în procesul de negocieri pentru reglementarea transnistreană și experții din sfera transportului auto, Chișinăul insistă ca ele să fie purtate în cadrul prevederilor deciziei protocolare din 24 aprilie 2018, care se referă doar la autovehiculele ce nu efectuează activități comerciale.⁷

Referitor la problema transportului comercial din regiunea transnistreană, autoritățile de la Chișinău scot în evidență că subiectul este unul complex, abordarea lui fiind în conexiune de procesul aproximării taxelor și a plăților fiscal-vamale pe ambele maluri ale Nistrului, cu respectarea principiilor concurenței loiale. De aceea, acest subiect trebuie discutat separat de subiectul înmatriculării voluntare a mijloacelor de transport cu plăcuțe neutre de persoanele fizice.

Tiraspolul a făcut responsabile autoritățile de la Chișinău de situația creată pentru că nu a implementat la timp decizia protocolară din 24 aprilie 2018.⁸ Tiraspolul învinuiește Chișinăul că acesta ar crea în mod deliberat o serie de noi restricții în realizarea prevederilor deciziei protocolare din 24 aprilie 2018 și îl acuză că în trecut a fost acela care a inițiat interzicerea de către Ucraina a vehiculelor cu numere transnistrene pe teritoriul său. Principalele pretenții ale Tiraspolului către Chișinău se referă la următoarele:⁹

⁶ Tema participării în traficul rutier internațional a autovehiculelor din regiunea transnistreană a fost discutată la o reuniune cu ambasadorii și cu reprezentanții misiunilor diplomatice acreditate în Republica Moldova. 2021-08-31./ <https://gov.md/ro/content/tema-participarii-traficul-rutier-international-autovehiculelor-din-regiunea-transnistreana>

⁷ O nouă reuniune comună de lucru a reprezentanților politici și a experților în domeniul transportului auto. 2021-09-20./ <https://gov.md/ro/content/o-noua-reuniune-comuna-de-lucru-reprezentantilor-politici-si-expertilor-domeniul>

⁸ Заявление МИД ПМР. 01/09/21. / <https://mfa-pmr.org/ru/node/8635>

⁹ Четыре вопроса без ответов. Будет ли продвижение в переговорах по автономерам? 24/09/2021./ <https://novostipmr.com/ru/news/21-09-24/chetyre-voprosa-bez-otvetov-budet-li-prodvizhenie-v-peregovorah-po>

- refuzul de a face împreună un apel către Ucraina ca aceasta să suspende interdicția introdusă autovehiculelor înregistrate în regiunea transnistreană până la momentul rezolvării a tuturor problemelor referitoare la emiterea numerelor neutre la punctele de înmatriculare a vehiculelor;
- respingerea de a include în mecanismul de înregistrare cu plăcuțe neutre, creat prin decizia protocolară din 24 aprilie 2018, a transportului de mărfuri și pasageri;
- interzicerea traversării hotarului de către poliția de frontieră a Republicii Moldova a vehiculelor cu numere neutre, ale căror proprietari dețin permis de conducere emis în stânga Nistrului.

De asemenea, Tiraspolul se arată nemulțumit de faptul că mecanismul din 24 aprilie 2018 nu se referă la ambulanțele (68 la număr) din regiunea transnistreană și că nu-i include pe cetățenii ruși și ucraineni care locuiesc permanent în stânga Nistrului. S-a ajuns la situația, deja clasică în procesul de negocieri, când Tiraspolul atribuie conotații politice unor subiecte cu caracter tehnic. Se cere de menționat că acuzațiile Tiraspolului („de blocadă umanitară”) sunt îndreptate unilateral împotriva Chișinăului, practic, fără a se face referință la Ucraina.

În circumstanțele create după 1 septembrie 2021, acțiunile Chișinăului sunt îndreptate pentru a îmbunătăți funcționarea mecanismului instituit prin decizia protocolară din 24 aprilie 2018, fără a depăși cadrul juridic de bază al acestei înțelegeri. Tiraspolul, dimpotrivă, încearcă să depășească înțelegerea respectivă cerând ca ea să fie extinsă prin posibilitatea înregistrării cu plăcuțe neutre a transportului comercial și recunoașterea permisiilor de conducere eliberate în regiunea transnistreană.

Soluțiile Chișinăului la pretențiile Tiraspolului, dar și pentru a depăși problema dată sunt următoarele:¹⁰

- eficientizarea activității punctelor de înmatriculare a mijloacelor de transport din Tiraspol și Rîbnița (disponibilitatea de eliberare a certificatului de înmatriculare de model neutru în termeni de 3-5 zile), extinderea directă a mecanismului creat la 24 aprilie 2018 în subdiviziunile de înmatriculare auto din stânga Nistrului;
- adoptarea unor amendamente legislative cu titlu de excepție, în scopuri umanitare, pentru a putea documenta în regim facilitat autosanitarele dotate cu echipamente speciale;
- eliberarea numerelor moldovenești de înmatriculare în condiții facilitare pentru mijloacele de transport care nu sunt acoperite de prevederile deciziei protocolare din 24 aprilie 2018.

Poziția oficială a *Ucrainei* referitoare la permiterea trecerii frontierei a autovehiculelor nu s-a schimbat de la cea anunțată la 31 august 2021. Din 1 septembrie 2021, serviciul de frontieră ucrainean a permis intrarea pe teritoriul Ucrainei numai acelor autovehicule din regiunea transnistreană a Republicii Moldova care aveau plăcuțe de înmatriculare neutre, împreună cu cele care sunt înmatriculate în conformitate cu legislația moldovenească. Unica derogare a Ucrainei de la hotărârea din 31 august 2021 a fost decizia de a permite autovehiculelor cu numere de înregistrare în regiunea transnistreană să tranziteze teritoriul

¹⁰ Reprezentanții politici au continuat discuțiile pe un șir de subiecte actuale. 2021-10-27. / <https://gov.md/ro/content/reprezentantii-politici-au-continuat-discutiile-pe-un-sir-de-subiecte-actuale>

Ucrainei până pe 1 octombrie pentru a le permite să se întoarcă acasă din Rusia și Belarus.¹¹

De fapt, spre deosebire de oscilațiile Chișinăului, prin poziția sa intransigentă, Ucraina a readus regiunea transnistreană în câmpul legal al Republicii Moldova în domeniul transportului, impunând autoritățile neconstituționale de la Tiraspol să joace după regulile Chișinăului.

Spre deosebire de acuzațiile Tiraspolului, Rusia a condamnat acțiunile Ucrainei privind „blocarea transportului din Transnistria”,¹² fără a face referințe la Republica Moldova. Rusia a scos în evidență că acțiunile Kievului vor avea efect negativ asupra procesului de negocieri în reglementarea problematicei transnistrene în formatul oficial „5+2” deoarece Ucraina s-a discreditat în calitate de mediator al conflictului.

Problematika transnistreană la etapa actuală

În februarie 2012, după a o pauză de aproape 6 ani, au fost reluate negocierile în formatul „5+2”. Chișinăul, pentru a impulsiona relația cu Tiraspolul, a propus politica „pașilor mici”, care presupunea soluționarea problemelor locale existente între cele două maluri ale Nistrului. Din perspectiva Chișinăului, politica „pașilor mici” trebuia să stimuleze colaborarea cu administrația locală, cu mediul de afaceri și societatea civilă din regiunea transnistreană pe subiecte social-economice. Scopul politicii „pașilor mici” a fost constituirea unui climat de încredere între Chișinău și Tiraspol prin soluționarea împreună a problemelor social-economice comune celor două maluri ale râului Nistru. În perspectivă, politica „pașilor mici” urma să creeze condițiile necesare pentru inițierea negocierilor asupra statutului regiunii transnistrene în cadrul Republicii Moldova.

La etapa actuală, dialogul în reglementarea diferendului transnistrean decurge în parametrii determinați la reuniunile în formatul „5+2” din 17-18 aprilie și 13 iulie 2012 de la Viena, când au fost stabilite *principiile și procedurile procesului de negocieri în reglementarea transnistreană*.¹³ În conformitate cu înțelegerile de la aceste reuniuni au fost create trei coșuri tematice care urmau a fi discutate în procesul de negocieri în formatul „5+2”.¹⁴ În primul coș sunt incluse problemele social-economice. În cel de-al doilea – probleme de ordin juridic, umanitar și referitoare la drepturile omului. Al treilea coș se referă la reglementarea generală a conflictului, inclusiv problemele politice, instituționale și de securitate.

În iunie 2016, la negocierile în formatul „5+2”, cu scopul de a impulsiona procesul de negocieri, a fost semnat *Protocolul de la Berlin*,¹⁵ care conține următoarele subiecte de interes pentru Tiraspol: 1) apostilarea diplomelor de studii eliberate în regiunea transnistreană; 2) asigurarea participării în traficul rutier internațional a autovehiculelor din regiune; 3) telecomunicațiile; 4) interacțiunea în domeniul meteorologiei și a protecției resurselor naturale din bazinul râului Nistru; 5) dosarele penale. Chișinăul a insistat ca la

¹¹ МИД ПМР. Официальный телеграм-канал Министерства иностранных дел ПМР. September 6. / <https://t.me/MIDPMR>

¹² Комментарий официального представителя МИД России М.В.Захаровой в связи с запретом на въезд на территорию Украины автотранспорта с приднестровскими регистрационными номерными знаками. 01.09.21. / https://www.mid.ru/web/guest/kommentarii_predstavatelya/-/asset_publisher/MCZ7HQUMdqBY/content/id/4850231

¹³ Принципы и процедуры ведения переговоров в рамках «Постоянного совещания по политическим вопросам в рамках переговорного процесса по приднестровскому урегулированию»./ <https://gov.md/ro/content/arhiva-actelor-semnate-cadrul-procesului-de-reglementare>

¹⁴ Повестка дня официального переговорного процесса. / <https://gov.md/ro/content/arhiva-actelor-semnate-cadrul-procesului-de-reglementare>

¹⁵ Протокол официального заседания постоянного совещания по политическим вопросам в рамках переговорного процесса по приднестровскому урегулированию. 2-3 июня 2016, Берлин. / https://gov.md/sites/default/files/2016_06_03_protokol_52_berlin_0.pdf

aceste subiecte să fie adăugate altele patru: 1) școlile cu predare în grafie latină; 2) terenurile agricole din raionul Dubăsari; 3) libertatea de circulație a persoanelor, bunurilor și serviciilor; 4) deschiderea podului peste Nistru la Gura Bâcului-Bâcioc. În așa mod, pachetul tematic de la Berlin a fost echilibrat, el transformându-se în așa-numitul „pachet Berlin plus”, care conține opt subiecte tematice de interes pentru ambele maluri ale râului Nistru (patru plus patru).

Chișinăul și Tiraspolul au convenit în noiembrie 2017, încheind decizii protocolare, asupra a cinci subiecte din „pachetul Berlin plus”: 1) podul Gura Bâcului-Bâcioc; 2) școlile cu predare în grafia latină; 3) apostilarea actelor de studii ale Universității „Taras Șevcenco” din Tiraspol; 4) terenurile agricole din raionul Dubăsari și 5) telecomunicațiile. În aprilie 2018, Chișinăul și Tiraspolul au căzut de acord asupra celui de-al șaselea subiect tematic din „pachetul Berlin plus”: înregistrarea autovehiculelor din regiunea transnistreană cu plăci neutre.

La moment, procesul de reglementare transnistreană este într-o stare de stand-by la nivelul anului 2018. Schimbările politice de la Chișinău din anii 2019-2021 și pandemia provocată de virusul COVID-19 au stopat procesul de reglementare a problematicei transnistreană la implementarea parțială a celor 6 decizii protocolare semnate în anii 2017-2018 din cadrul pachetului „Berlin plus”. Făcând o evaluare a modului de implementare a pachetului „Berlin plus”, avem următoarele realizări:

- darea în exploatare a *podului de la Gura Bâcului* este la etapa finisării a evaluării stării tehnice a podului, însă pentru a demara lucrările de reparație și de restabilire a infrastructurii podului este obligatorie retragerea posturilor de control de lângă satul Bâcioc în stânga Nistrului, care limitează abuziv libera circulație, instalat ilegal de către așa-numitele autorități de la Tiraspol;
- funcționarea *celor 8 școli aflate în subordinea Ministerului Educației și Cercetării* în continuare se confruntă cu dificultăți legate de libera circulație a copiilor și pedagogilor și de dotare a acestor instituții de învățământ;
- sunt probleme în prelucrarea de către fermieri a *terenurilor agricole din raionul Dubăsari*, referitoare la controalele efectuate la deplasarea deținătorilor de terenuri arabile și taxele de trecere aplicate producției recoltate la punctele de control ale așa-numitelor miliții transnistrene;
- pe dosarul *apostilării diplomelor de model neutru*, mecanismul creat este unul funcțional. În conformitate cu datele prezentate de către Biroul politici de reintegrare în Raportul de activitate pentru anul 2020,¹⁶ în perioada 28 martie 2018-4 ianuarie 2021, au fost apostilate 400 de acte de studii de acest gen (Italia – 89, SUA – 53, Bulgaria – 48, Israel – 33, Polonia – 32, Franța – 28, Spania – 16, Marea Britanie – 15, Austria – 13, Olanda – 13, Slovenia – 10, Turcia – 10 etc.);
- subiectul *interacțiunii în sfera telecomunicațiilor* s-a împotmolit la etapa discuției aspectelor tehnice ale telefoniei și exigențelor legislației naționale în vigoare cu care cei din regiunea transnistreană nu sunt de acord. De asemenea, este problematic dialogul pe chestiunea *dosarelor penale*.

Deocamdată, pachetul „Berlin plus” s-a implementat fragmentar. Avantajele lui sunt că a reușit să rezolve parțial unele probleme de ordin social-umanitar existente în problematica

¹⁶ Raportul de activitate al Biroului politici de reintegrare pentru anul 2020 (conform acțiunilor stabilite în Planul de acțiuni al Biroului politici de reintegrare pentru anul 2020). / https://gov.md/sites/default/files/raport_pe_realizarea_pa_bpr_2020.pe_site.pdf

transnistreană. Dezavantajele, că el nu a izbutit să apropie pozițiile Chișinăului și Tiraspolului și să atenueze divergențele existente între maluri referitoare la perspectivele evoluției diferendului transnistrean.

Perspectivile problematicei transnistrene

La aproape 10 ani de implementare a politicii „pașilor mici”, aplicate prin cele „trei coșuri tematice” și a pachetului „Berlin plus”, reglementarea problematicei transnistrene a ajuns într-un punct fără perspectivă de reglementare politică a conflictului. Principalul rezultat al politicii „pașilor mici” pentru reglementarea transnistreană este politizarea subiectelor tehnice, care a dus la știrbirea suveranității Republicii Moldova. Tiraspolul, practic, a devenit subiect juridic egal cu Chișinăul în procesul de negocieri în formatul „5+2”.

Anume prin aceasta se explică aprecierea diferită a politicii „pașilor mici” de către Chișinău și Tiraspol. Nouă putere politică a Republicii Moldova (în mod special, șeful statului Maia Sandu) consideră drept modeste rezultatele politicii „pașilor mici” pentru că nu a reprezentat calea spre reintegrarea Republicii Moldova.¹⁷ Scopul anunțat al Chișinăului (în mandatul lui Vladislav Kulminski în calitate de viceprim-ministru pentru reintegrare) pentru perioada următoare este elaborarea unei strategii pentru procesul de reintegrare a Republicii Moldova și discutarea subiectelor politice în formatul oficial „5+2”, pentru a putea da conținut acțiunilor depuse de părți în reglementarea diferendului transnistrean.¹⁸

Tiraspolul, dimpotrivă, consideră că nu există alternativă la politica „pașilor mici” în interacțiunea dintre cele două maluri ale râului Nistrului și se pronunță pentru intensificarea cooperării privind soluționarea problemelor existente între Chișinău și Tiraspol în formatul permanent de negocieri „5+2”.¹⁹

Politica „pașilor mici” a banalizat procesul de reglementare politică a conflictului transnistrean în formatul „5+2”. În consecință, politica „pașilor mici” nu a dus la pregătirea condițiilor juridice necesare pentru reîntregirea Republicii Moldova, în schimb a știrbit din suveranitatea statului asupra teritoriului său din stânga Nistrului. Cu toate că pachetul „Berlin plus” a soluționat parțial unele problemele social-umanitare existente la populația de pe ambele maluri, el nu apropiat reglementarea politică a conflictului transnistrean. Este evident că politica „pașilor mici” nu oferă perspective politice pentru soluționarea diferendului transnistrean.

Procesul de reglementare politică a conflictului transnistrean necesită o nouă abordare. Negocierea statutului regiunii transnistrene și prezența armatei ruse în stânga Nistrului sunt problemele cheie pentru Chișinău în soluționarea diferendului transnistrean. În condițiile în care, în formatul „5+2”, nu se poartă negocieri oficiale asupra statutului regiunii transnistrene și referitoare la prezența ilegală a armatei ruse pe teritoriul Republicii Moldova, este greșit ca subiectele de ordin social-umanitar să capete statutul de politice în procesul de reglementare a problematicei transnistrene.

¹⁷ Maia Sandu: „E nevoie de schimbarea legilor și fără parlament acest lucru nu îl putem face”. 23 iunie, 2021. / <https://moldova.europalibera.org/a/maia-sandu-avem-nevoie-de-o-guvernare-responsabil%C4%83/31322301.html>

¹⁸ În negocierile „5+2” este necesară lansarea unei discuții pe subiecte politice – Vlad Kulminski. 24 septembrie, 2021. / <http://www.infotag.md/rebellion-ro/294259/>

¹⁹ О встрече заместителя Министра иностранных дел Российской Федерации А.Ю.Руденко с руководителем Приднестровья В.Н.Красносельским. 22-09-2021. / https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/international_safety/conflicts/-/asset_publisher/xIEMTQ3OvzcA/content/id/4864580

În perioada următoare de negocieri, pe lângă asigurarea implementării înțelegerilor din cadrul pachetului „Berlin plus”, Chișinău ar trebui să schimbe accentele în dialogul cu Tiraspolul. Ex viceprim-ministrul pentru reintegrare, Vladislav Kulminski, a pus accentul pe disponibilitatea autorităților moldovenești de a avansa în reglementarea politică a conflictului transnistrean.²⁰ Însă, abordarea directă a subiectului statutului regiunii transnistrene în cadrul negocierilor va fi una complicată deoarece problema statutului, practic, nu a fost discutată după episodul *memorandumului Kozak* din anul 2003.

Forțarea notei în reglementarea politică a conflictului transnistrean poate fi contraproductivă pentru Chișinău, exact ca și în cazul *memorandumului Kozak* în noiembrie 2003. Atunci, graba Chișinăului și soluția de a merge doar pe mâna Moscovei (evitând formatul oficial de negocieri de „3+2”) a dus Republica Moldova „la un singur pas” de a fi regionalizată (transnistrizată) prin acel plan rus de federalizare.

La moment, orice soluție pentru identificarea statutului regiunii transnistrene în componența Republicii Moldova nu poate avea loc fără acceptul Federației Ruse. Moscova va fi de acord să meargă la reglementarea politică a conflictului transnistrean doar dacă îi vor fi garantate pârghii juridice pentru a avea influență politică asupra Chișinăului. Aceste pârghii sunt clar prevăzute în memorandumul Kozak:

- 1) staționarea pentru o anumită perioadă a trupelor ruse pe teritoriul Republicii Moldova în stânga Nistrului ca garant al respectării înțelegerilor dintre Chișinău și Tiraspol (după modelul acordului moldo-rus din 21 iulie 1992);
- 2) dreptul de veto asupra politicii guvernului central de la Chișinău prin intermediul statutului obținut de regiunea transnistreană (posibil, și a UTA Găgăuzia) în cadrul statului reintegrat al Republica Moldova.

În conformitate cu memorandumul Kozak, Republica Moldova trebuia să fie o federație asimetrică. Pentru a evita scandalizarea societății, termenul de federalizare poate fi evitat în acordul de bază între Chișinău și Tiraspol, însă regiunea transnistreană ar urma să primească în componența Republicii Moldova un statut special cu atribuții extinse (în acești termeni au discutat reglementarea politică a conflictului transnistrean Dodon și Plahotniuc în iunie 2019²¹). În acest caz, chiar dacă Republica Moldova *de jure* nu ar fi fost o federație, *de facto* ar fi funcționat după modelul unui stat federativ.

Din aceste considerente, prioritatea Chișinăului pe agenda de reintegrare nu trebuie să fie identificarea urgentă a statutului juridic al regiunii transnistrene în componența Republicii Moldova, dar subiecte de alt gen. În formatul oficial de negocieri „5+2”, ar fi indicat ca Chișinăul să-și concentreze eforturile pe discutarea problemelor referitoare la respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană, inclusiv a celor de ordin social-umanitar convenite în cadrul pachetului „Berlin plus”.

În relația cu Tiraspolul se impune ca Chișinăul să acționeze economic. Guvernul Republicii Moldova trebuie să-și revadă agenda economică a relației sale cu regiunea transnistreană, setul de acțiuni de bază referindu-se la următoarele:

- activitatea economică a regiunii transnistrene trebuie să fi adusă în concordanță cu legislația moldovenească. Companiile din regiunea transnistreană care exportă în afară

²⁰ Территория свободы. Гость: Владислав Кульминский. 23 сентября 2021 г. / <https://www.facebook.com/LisaNewsMoldova/videos/3740080169550331/>

²¹ Probe video: Igor Dodon dictează planul pe federalizare a Republicii Moldova. / <https://www.youtube.com/watch?v=Ny76PXzgsIM>

- țării și au activități economice pe malul drept trebuie să plătească aceleași taxe și impozite ca și agenții economici de pe întregul teritoriu al Republicii Moldova;
- este timpul ca Chișinăul să pună condiția ca Tiraspolul să respecte rigorile prevederilor care permit regiunii transnistrene să beneficieze de avantajele economice ale DCFTA, intrat în vigoare datorită Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană;
  - conexiunea bancară a regiunii transnistrene la sistemul bancar moldovenesc, pentru a obține recunoașterea internațională, trebuie să aibă loc în strictă concordanță cu legislația Republicii Moldova. Așa-zisele bănci (trei la număr) din regiunea transnistreană pot să activeze în regim legal doar în condițiile când vor recunoaște autoritatea juridică a Băncii Naționale a Moldova, singura autoritate de supraveghere bancară de pe cele două maluri ale râului Nistru recunoscută la nivel internațional;
  - revizuirea relației energetice cu stânga Nistrului. Criza energetică din lunile septembrie-octombrie 2021 a scos la suprafață vulnerabilitățile dependenței malului drept de aprovizionarea, aproape în exclusivitate, cu energie electrică de la Centrala termoelectrică de la Cuciurgan. Autoritățile moldovenești trebuie să identifice soluții ca Tiraspolul să achite gazele naturale livrate în regiunea transnistreană (inclusiv datoria uriașă acumulată);
  - lupta cu contrabanda și combaterea schemelor de corupție, care alimentează și mențin existența regimului separatist al liderilor de la Tiraspol. Diminuarea contrabandei și eradicarea schemelor de corupție ar scădea mult din vigoarea regimului neconstituțional de la Tiraspol.

Acțiunile economice ale Chișinăului în relația cu Tiraspolul trebuie să se ghideze de un scop major – revenirea *de jure* și *de facto* a regiunii transnistrene în câmpul legal al Republicii Moldova, fără a lăsa loc de interpretări ambigue din partea autorităților nerecunoscute de la Tiraspol, de a cataloga acordurile semnate în sensul că așa-numită republică moldovenească nistreană „a mai făcut un pas” spre consolidarea suveranității statale și recunoașterea juridică internațională. În așa mod, guvernul de la Chișinău va corela agenda economică față de regiunea transnistreană cu procesul de reintegrare politică a Republicii Moldova.

Concluzii

Pentru a soluționa conflictul transnistrean și a începe procesul de reintegrare a Republicii Moldova este nevoie de o altă abordare din partea Chișinăului. Politica „pașilor mici”, practic, nu a adus regiunea transnistreană în câmpul legal al Republicii Moldova. Dar, nici revenirea rapidă la discutarea statului juridic al regiunii transnistrene, la moment, nu reprezintă o soluție bună pentru procesul de reîntregire a Republicii Moldova, deoarece autoritățile moldovenești nu sunt pregătite să reabsoarbă regiunea transnistreană în forma ei actuală. Atât timp cât reîntregirea politică nu este posibilă sau suportă pericole pentru suveranitatea statală a Republicii Moldova, reintegrarea economică a regiunii transnistrene în spațiul legal, cu îmbunătățirea condițiilor de trai pentru cetățenii de pe ambele maluri ale Nistrului, reprezintă la etapa actuală cea mai plauzibilă abordare de reglementare a problemicii transnistrene din partea Chișinăului.